

დიდ-მარხვა

1906 წელი

გაისმა კვალად მწუხარე ხმა ზარისა. ეს ნიშანია იმისა, რომ ყველას გული მოიცვას მწუხარებამ. როცა ადამიანი სწუხს, მაშინ მიდრეკილება აქვს კეთილის საქმნელად, ფიქრთა და გრძნობათა გასაწმენდად. ღვინო რომ უსაზღვროდ არ ამხიარულებდეს ადამიანს, როდი ჩაითვლებოდა ცოდვების მშობელ დედად, მაგრამ, რადგან იგი ახელებს ადამიანის გუნებას, იმიტომ უნდა ერიდოს ყოველი ადამიანი, ვისაც ცოდვები აშინებს: ავაზაკობა, მრუმობა, გამცემლობა და ლალატი მოძმეთა. და განა მართო ღვინო ახარებს გულსა კაცისასა? არა. ყოველი ხორცეული, კარგი საქმელი ამავე თვისებისაა. საქმლით და სასმლით გამაძღარს, დაკმაყოფილებულს ადამიანს, ავიწყდება ღ მ ე რ თ ი, ხოლო მშიერს, ძალაუნებურად, აგონდება იგი. ღმერთია მხოლოდ მშიერთა, ტანჯულთა და დავრდომილთა ნუგეში.

დიდ-მარხვაც სწორედ იმიტომ მოიგონეს, რომ შიმშილის მეოხებით, ღვინის დატანჯვით მიეცათ ადამიანთათვის საშუალება კეთილ ფიქრთა და გრძნობათა ასაღორძინებლად. მარხვა სინონიმი სინანულისა და მოთმინებისა. „მოთმინებითა შენითა მოიპოვე სული შენიო“ გვასწავლის მარხვის მომგონი და დამწესებელი.

* * *

მოთმენაც არის და მოთმენაც. რა უნდა დავთმოთ? რა უნდა მოვითმინოთ? მოთმინებაზე სჯობს ჩვენი საკუთარი აზრით ვიხელმძღვანელოთ გარეშე სამღვთო წერილისა, შავი თეთრისაგან სჯობია თავის საკუთარის თვალებით გავარჩიოთ. მაშასადამე, კარგი ბოზბაში რომ ლობიოს ვანაცვალო, ესეც მოთმინებაა, შენ დოშაქზე მოგასვენო და მე ცარიელს მიწაზე დავეგდო - ესეც; შენ მლანძღავდე და მცემდე და მე ხმასაც არ გცემდე - ესეც მოთმენაა; ერთის ლუკმის პატრონმა და ერთის პერანგისამ შენ შეგმოსო, გაგაძლო, მე ტიტველი და მშიერი დავრჩე, ამ ჯურის მოთმენა საქებურიცაა, განაღამც დასაძრახისი.

ხოლო მოსათმენია განა, მე გემუდარებოდე შენ, ძალით და ღონით შემოსილს: მშინ, შიშველი ვარ, მაჭამე, შემმოსეო, შენ კი სახლ-კარს თავზე მაქცევდე და ჩემს ცოლ-შვილს ჩემს თვალწინ აუპატიურებდე? განა ესეც უნდა მოითმინოს ადამიანმა? განა ამისთანა მოთმენაც საქებარია? საქებარი კი არა, ღირსია წყევლისა და კრულვისა, დიდი ცოდვაა წინაშე ღვთისა და კაცისა, რადგან შენ შენის მოთმინებით ხელს უწყობ მტარვალის ბუნებას გაძლიერდეს და განვითარდეს იგი, უფრო ფრთები შეისხას, გათამამდეს; შენ კი, უდანაშაულო ადამიანმა, ის სულ უბრალო გრძნობა თავმოყვარეობისა გულში ჩაიკლა და შენსავით უბედურთ და

დავრდომილთ ამით მისცე მაგალითი უმსგავსის მოთმინებისა, - თავის ადამიანობის გათელვისა საკუთარის ფეხებით?! არა და ასჯერ არა!..

* * *

ბევრი ეკლესია გაუქმდა წელს, დიდ-მარხვაში, და ბევრი ზარი დადუმდა, რომ აღარც სამწუხარო, სადიდმარხვო ხმას გამოსცემს და აღარც სამხიარულოს, - სდუმს, როგორც მკვდარი სამარეში. „ტარასტა“ ვეღარ ბედავს ზარის თოკს ხელი მიაკაროს და ჩამოჰკრას. ვისთვის? რისთვის? მოძღვარი კი აღარსადა სჩანს და !... დიაკვნებს დარჩათ დღეს ბურთი და მოედანი; კიდევ უხარიანთ, რომ იმათი მღვდლები საბუნელოდან გამოიცილებიან. აძლევენ, სადაც ჯერ არს „პროშენიეს“ „პროშენიეზე“ და ეფიცებიან მთავრობას, რომ მხოლოდ ისინი არიან ერთგულნი მთავრობისა, პირნი „კეთილსაიმედონი“, ამამაღლებელნი ერისა გონებრივ და ზნეობრივ, და რომ ისინი აკურთხოს არქიერმა მღვდლებად, თხა და მგელი ერთად მოსძოვს და დამყარდება კაცთ შორის სათნოება და სიყვარული. ასე ყოფილა და იქნება მუდამ. „ბედაურები დაიხოცნენ, ვირებს დარჩათ მოედანიო“, ნათქვამია და არც ტყუილად, დიაკვნები იმედოვნებენ, რომ მათი თხოვნა უსათუოდ შეწყნარებული იქნება, დრო იგდეს ხელთ, დრო! განა არ მოგეხსენებათ: „დააკარ პური, ვიდრე თორნე ცხელიაო...“ ბედნიერია ის დიაკვანი, რომლის მღვდელი საბუნელოში მოჰყვა, ხოლო სთვლის თავს უბედურად იგი, ვისიც საბუნელოს გარეთ დარჩა.

* * *

დიაკვნები რა სათქმელია და რა ანგარიშში მოსატანი: ყველა ხილულმა და უხილავმა შავმა ძალმა, როგორც გაზაფხულზე სითბოს სუნზე გველებმა, თავები წამოყაყვა, იცქირება ამაყად, მამაცად. როცა ჰხედავდნენ, საქვეყნო აზრი იმარჯვებსო, ერთობის ადამიანებად ასაღებდნენ თავიანთ თავს და დღეს კი, როცა დარწმუნდნენ, მოწინააღმდეგეთა ფიქრმა და ძალამ გაიმარჯვა, ერთობასაც სწყევლიან და ერთობის მიმდევართაც. დღეს ისინი ჭკვიანობენ, კრიტიკოსობენ, მჭევრმეტყველობენ, - ეს ასე უნდა ყოფილიყო, ეს ისეო და ამასობაში თავიანთ პირად საქმეებს სჩარხავენ; როგორც დღეს არიან უსარგებლონი, ისე გუშინ იყვნენ და ამას კი აღარ ვარაუდობენ, არა სთვლიან თავიანთ სირცხვილად, რომ კეთილი საქმე იმათ წყალობით იღუპება, ფუჭდება, არ არსებობს მათთვის სინანული, არც სიბრალული და მოთმინება. რად მოითმენენ, როცა ძალა მათ ხელთ არის, - ქარი უქრისთ? რას შეინანებენ, როცა, თუნდ მშობელ დედას ძუძუ მოაჭრან, რაც უნდა სხვა საძაგლობა ჩაიდინონ, იმათ პირის კანს სიწითლე არ მიეკარება?! დღეს ერთობ ნიშნს უგებენ, ჩუმად ხითხითებენ, ეშმაკებს აცინებენ, ხოლო ანგელოზებს ატირებენ. აი მათი კაცობა, - მოქალაქეობა და

მამულიშვილობა. არ იციან უბადრუკთ, რომ მალე დადგება ისევ ის დრო, როცა მთელის ერის პირით გაიგონებენ ძლიერს, შეუწყნარებელს მსჯავრს: „კათაკმეველნო, განვედით!... რაოდენიც მორწმუნენი ხართ მერმე და მერმე უფლისა მიმართ ვილოცოთ“.

* * *

სინანული? ცოდვილთათვის არ არსებობს იგი? შავი ძალებისათვის ღმერთს არ გაუჩენია სინანული. დღეს სინანულში ჩავარდნილან მართალნი, ქვეყნის ერთგულნი, ენანებათ დღესდღეობით დაჩაგრული სიმართლე; სწყინთ, რომ ვერ მოუპოვეს მას გამარჯვება, დღეს ესენი არიან ნამდვილნი მარხულნი, რადგან სულით მარხულობა ბევრით აღემატება ჭკუით მარხულობას.

მართალნო, ქვეყნის ერთგულნო! ნუ დაივიწყებთ თქვენს ღმერთს, ილოცეთ იგი! შეინანეთ ის შეცდომანი, რამაც ხელი შეგიშალათ, და ეცადეთ მომავალში აიცდინოთ თავიდან. დაჰგმეთ ის პარტიული თავმოყვარეობა, წვრილფეხა, მჩატე პატივმოყვარეობა, რომელმაც შეუშალა ხელი ჩვენს ერთობას, პატრონი მეფე, რომელმაც ცხრა ერთ კონად შეკრული ისარი დაუტოვა შვილებს ერთობის სიმბოლოდ. ხომ გახსოვთ, რომ ერთად მუხლზე მოდებით ვერავინ ვერ შესძლო ისრის კონა გაეტეხა, ხოლო სათითაოდ კი ყველამ შესძლო ისრების დამსხვრევა?

ზოგჯერ დამარცხება გამარჯვებას სჯობია, რადგან ყველასთვის აშკარად გამოჩნდება დამარცხების მიზეზი, ყველა გაიგებს, ყველა შეიგნებს და სამერმისოდ აღარ გაიმეორებს იმ შეცდომებს და უკეთეს ბრძოლის და შრომის საშუალებას მოაპოვებინებს...

გაითვალისწინეთ ყველამ თვითთელი თავისი სიტყვა, გადადგმული ნაბიჯი, ასწონ-დასწონეთ. უვარგისი დაიწუნეთ საჯაროდ, ნუ შეგრცხვებათ. სირცხვილი და ცოდვა ის არის, როცა ადამიანი ჭირსა ჰმალავს. გამომჟღავნება თავის შეცდომისა და ცოდვებისა იგივე გმირობაა. ხოლო ნუ შეინანებთ ნურავინ დახოცილ ნათესავთ, მით უმეტეს საქვეყნოდ. უმსხვერპლოდ არსად რა გაკეთებულა, არც გაკეთდება, ნუ შეინანებთ დანგრეულს და გადამწვარს სახლ-კარს, რადგან სინანულით არც მკვდრები აღსდგებიან და არც სახლი და კარი განახლდება....

ღმერთმა დაგიფაროთ, ამას ამბობდეთ: ჩემთვის ჭკვიანად რომ ვყოფილიყავ, ხომ არც ეს უბედურება დამემართებოდაო. ეს მადლისა მატლად ქცევა გამოვა, - მადლში ცოდვის შერევა, მისი გაბათილება. რა დაგვრჩენია ბოლოს? რა ვსთქვათ? რა ვიფიქროთ?

დიდო-მარხვაო! დიდად მარხულნი ვართ, ჩვენი განა მართო თვალები? გული და გონებაც ცრემლის მორევში დასცურავს. ვლოცულობთ და ვევედრებით ღმერთს გვექმნას მზედ და მფარველად, მოგვცეს ჩვენც, ჩვენის ქვეყნის შვილთ, ძალი და ღონე მოვუაროთ, ვუპატრონოთ

თავის თავს, თავის ქვეყანას, რათა ვძლიოთ ეშმაკს და მოვიპოვოთ ცხოვრება საუკუნო,
მოვესწროთ აღდგომასა მკვდრეთით და ცხოვრებასა მერმისა მის საუკუნისასა, ამინ!